

60.ročník

2023/2024

ŠKOLNÍ KOLO

Kategorie D

Test – Zadání

60 bodů, 90 minut

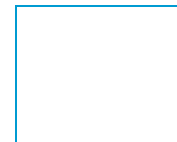
PERIODICKÁ SOUSTAVA PRVKŮ

1 I. A	2 II. A	3 III. B	4 IV. B	5 V. B	6 VI. B	7 VII. B	8 VIII. B	9 VIII. B	10 VIII. B	11 I. B	12 II. B	13 III. A	14 IV. A	15 V. A	16 VI. A	17 VII. A	18 VIII. A
1 1,00794 H 1 2,20 Vodík																	2 4,0026 He Helium
2 6,941 Li 3 0,97 Lithium	4 9,0122 Be 4 1,50 Beryllium											5 10,811 B 5 2,00 Bor	6 12,011 C 6 2,50 Uhlík	7 14,007 N 7 3,10 Dusík	8 15,999 O 8 3,50 Kyslík	9 18,998 F 9 4,10 Fluor	10 20,179 Ne Neon
3 22,990 Na 11 1,00 Sodík	12 24,305 Mg 12 1,20 Hořčík											13 26,982 Al 13 1,50 Hliník	14 28,085 Si 14 1,70 Křemík	15 30,974 P 15 2,10 Fosfor	16 32,06 S 16 2,40 Síra	17 35,453 Cl 17 2,80 Chlor	18 39,948 Ar Argon
4 39,098 K 19 0,91 Draslík	20 40,078 Ca 20 1,00 Vápník	21 44,956 Sc 21 1,30 Skandium	22 47,867 Ti 22 1,30 Titan	23 50,942 V 23 1,50 Vanad	24 51,996 Cr 24 1,60 Chrom	25 54,938 Mn 25 1,60 Mangan	26 55,845 Fe 26 1,60 Železo	27 58,933 Co 27 1,70 Kobalt	28 58,693 Ni 28 1,70 Nikl	29 63,546 Cu 29 1,70 Měď	30 65,38 Zn 30 1,70 Zinek	31 69,723 Ga 31 1,80 Gallium	32 72,61 Ge 32 2,00 Germanium	33 74,922 As 33 2,20 Arzen	34 78,971 Se 34 2,50 Selen	35 79,904 Br 35 2,70 Brom	36 83,798 Kr Krypton
5 85,468 Rb 37 0,89 Rubidium	38 87,62 Sr 38 0,99 Stroncium	39 88,906 Y 39 1,10 Yttrium	40 91,224 Zr 40 1,20 Zirkonium	41 92,906 Nb 41 1,20 Niob	42 95,95 Mo 42 1,30 Molybden	43 -98 Tc 43 1,40 Technecium	44 101,07 Ru 44 1,40 Ruthenium	45 102,91 Rh 45 1,40 Rhodium	46 106,42 Pd 46 1,30 Palladium	47 107,87 Ag 47 1,40 Stříbro	48 112,41 Cd 48 1,50 Kadmium	49 114,82 In 49 1,50 Indium	50 118,71 Sn 50 1,70 Cín	51 121,75 Sb 51 1,80 Antimon	52 127,60 Te 52 2,00 Tellur	53 126,90 I 53 2,20 Jod	54 131,29 Xe Xenon
6 132,91 Cs 55 0,86 Cesium	56 137,33 Ba 56 0,97 Baryum		72 178,49 Hf 72 1,20 Hafnium	73 180,95 Ta 73 1,30 Tantal	74 183,84 W 74 1,30 Wolfram	75 186,21 Re 75 1,50 Rhenium	76 190,23 Os 76 1,50 Osmium	77 192,22 Ir 77 1,50 Iridium	78 195,08 Pt 78 1,40 Platina	79 196,97 Au 79 1,40 Zlato	80 200,59 Hg 80 1,40 Rtuť	81 204,38 Tl 81 1,40 Thallium	82 207,20 Pb 82 1,50 Olovo	83 208,98 Bi 83 1,70 Bismut	84 -209 Po 84 1,80 Polonium	85 -210 At 85 1,90 Astat	86 -222 Rn Radon
7 -223 Fr 87 0,86 Francium	88 226,03 Ra 88 0,97 Radium		104 261,11 Rf 104 1,20 Rutherfordium	105 262,11 Db 105 1,20 Dubnium	106 263,12 Sg 106 1,20 Seaborgium	107 262,12 Bh 107 1,20 Bohrium	108 270 Hs 108 1,20 Hassium	109 268 Mt 109 1,20 Meitnerium	110 281 Ds 110 1,20 Darmstadtium	111 280 Rg 111 1,20 Roentgenium	112 277 Cn 112 1,20 Kopernicium	113 -287 Nh 113 1,20 Nihonium	114 289 Fl 114 1,20 Flerovium	115 -288 Mc 115 1,20 Moscovium	116 -289 Lv 116 1,20 Livermorium	117 -291 Ts 117 1,20 Tennessin	118 293 Og 118 1,20 Oganesson

Diagram illustrating the structure of an element box (Vanadium, V):

- 50,942: Relativní atomová hmotnost
- V: Značka
- 23: Protonové číslo
- 1,50: Elektronegativita
- Vanad: Název

6 LANTHANOIDY	57 138,91 La 7,10 Lanthan	58 140,12 Ce 7,10 Cer	59 140,91 Pr 7,10 Praseodym	60 144,24 Nd 7,10 Neodym	61 -145 Pm 7,10 Promethium	62 150,36 Sm 7,10 Samarium	63 151,96 Eu 1,00 Europium	64 157,25 Gd 7,10 Gadolinium	65 158,93 Tb 7,10 Terbium	66 162,50 Dy 7,10 Dysprosium	67 164,93 Ho 7,10 Holmium	68 167,26 Er 7,10 Erbium	69 168,93 Tm 7,10 Thulium	70 173,04 Yb 7,10 Ytterbium	71 174,97 Lu 7,10 Lutecium
7 AKTINOIDY	89 227,03 Ac 1,00 Aktinium	90 232,04 Th 1,10 Thorium	91 231,04 Pa 1,10 Proaktinium	92 238,03 U 1,20 Uran	93 237,05 Np 1,20 Neptunium	94 {244} Pu 1,20 Plutonium	95 -243 Am 1,20 Americium	96 -247 Cm 1,20 Curium	97 -247 Bk 1,20 Berkelium	98 -251 Cf 1,20 Kalifornium	99 -252 Es 1,20 Einsteinium	100 -257 Fm 1,20 Fermium	101 -258 Md 1,20 Mendělevium	102 -259 No 1,20 Nobelium	103 -260 Lr 1,20 Lawrencium

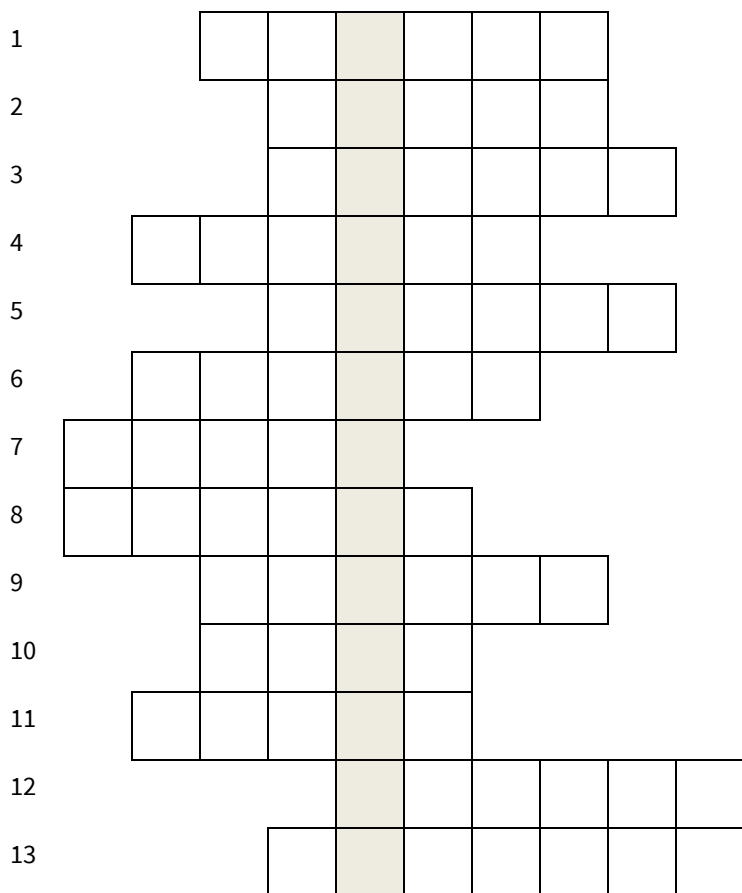
TEORETICKÁ ČÁST**60 BODŮ****Úloha 1 Tabulková křížovka****15 bodů**

V křížovce si procvičíte poznávání prvků. Prvky lze třídit podle mnoha různých kritérií. Poznámka: CH považujte za jedno písmeno.

1) Doplňte do křížovky chybějící pojmy.

1. Feromagnetický tvrdý kov, který je součástí vitamínu B12.
2. Lesklý kov, který se v přírodě nejčastěji vyskytuje ve formě sfaleritu a pro svoji stálost se využívá k povrchové úpravě železa.
3. Nekov vyskytující se v několika různých krystalických formách. Jedna z forem je na vzduchu samozápalná a ve tmě světélkuje.
4. Tvrdý lesklý kov, jehož sloučeniny jsou velmi různobarevné. Jeden z jeho oxidů se triviálně nazývá burel.
5. Feromagnetický kov, který je součástí červeného krevního barviva. V přírodě se vyskytuje ve formě rud, například hematitu.
6. Lehký, na vzduchu stálý kov, který se vázaný vyskytuje v minerálu korundu a jeho odrůd safíru a rubínu.
7. Prvek, který je v periodické soustavě prvků umístěn ve skupině mezi sírou a tellurem.
8. Prvek ze skupiny kovů alkalických zemin, který hoří oslnivě bílým plamenem. Jeho nedostatek v organismu se projevuje vznikem křečí. Jeho síran je pod názvem Epsomská sůl využíván v lázeňství.
9. Prvek ze skupiny kovů alkalických zemin, jehož sloučeniny se využívají ve stavebnictví. Je též velmi hojně zastoupen v mléce savců.
10. Žlutý nekov, který je za laboratorních podmínek v pevném skupenství.
11. Těžký toxický kov s nízkou teplotou tání, který se používá na výrobu akumulátorů a střeliva.
12. Polokov, jehož oxid je jednou z hlavních surovin při výrobě skla. Tento oxid má různobarevné odrůdy například ametyst, citrín nebo záhněda.
13. Plynný nekov, který umožňuje hoření v zemské atmosféře.

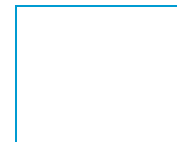
--

<i>body:</i>
----

2) Napište tajenku, vysvětlete daný pojem a vypište z křížovky dva prvky, které tam nepatří.

Tajenka: Vysvětlení: Vyloučené prvky:	<table border="1"> <tr> <td style="width: 100px; height: 20px;"><i>body:</i></td> </tr> </table>	<i>body:</i>
<i>body:</i>		

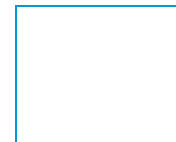
Úloha 2   Biochemická pravda a lež**10 bodů**

Stejně jako v domácí části si v této části ověříte své znalosti z oblasti biochemie. Posuďte 10 uvedených tvrzení. Opět je na vás opravit přesně polovinu výroků. Pokud označíte tvrzení za nepravdivé, tak ho opravte. Při opravách nepoužívejte negaci sloves (místo je – není), ale pokud je třeba, zaměňte chybná slova tak, aby tvrzení bylo pravdivé.

1) Vyhodnoťte pravdivost tvrzení. Ke každému tvrzení napište ANO nebo NE. Chybná opravte dle pokynů v zadání.

- 1) Žluknutí tuků je proces redukce nenasycené mastné kyseliny vzdušným kyslíkem.
- 2) Vaječný bílek je koloidní roztok.
- 3) Sacharosa je směs glukosy a fruktosy.
- 4) Mýdlo je sodná či draselná sůl mastné kyseliny.
- 5) Působení vysoké teploty na proteiny má za následek jejich vratnou denaturaci.
- 6) Minerální látky jsou rostlinnými živinami.
- 7) Fotosyntéza je exotermická reakce.
- 8) Hormon, který zvyšuje hladinu cukru v krvi, se nazývá inzulín.
- 9) Kolagen je bílkovina vyskytující se v kloubech savců.
- 10) Vitamin D je důležitý pro stavbu kostí.

body:

Úloha 3   Látky v organismech – chlorid sodný**21 bodů**

Sodíkové i chloridové ionty jsou pro život nezbytné a spolu s draslíkovými ionty hrají důležitou roli v udržování vodní a elektrolytové rovnováhy v těle. Lidský organismus nutně potřebuje sodík i chlorid pro udržení různých buněčných a tělesných funkcí. Chlorid sodný je nejen důležitou složkou lidské výživy, ale také důležitou surovinou chemického průmyslu. Elektrolýzou taveniny chloridu sodného vzniká zelenožlutá nebezpečná plynná látka **A** a měkký, velmi reaktivní kov **B**. Plyn **A** lze detekovat jeho zaváděním do roztoku jodidu draselného – dojde ke zhnědnutí roztoku. (**reakce 1**). Kov **B** prudce reaguje s vodou za vzniku sloučeniny **C** a uvolňování hořlavého plynu **D** (**reakce 2**). pH reakční směsi po reakci kovu **B** s vodou se pohybuje kolem hodnoty 12. Reakcí sloučeniny **C** s látkou **E** vzniká opět chlorid sodný (**reakce 3**).

1) Napište vzorce a systematické názvy látek A – E.

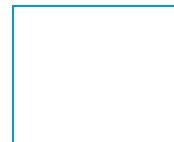
Látka A: Vzorec:	Systematický název:
Látka B: Vzorec:	Systematický název:
Látka C: Vzorec:	Systematický název:
Látka D: Vzorec:	Systematický název:
Látka E: Vzorec:	Systematický název:
body:	

2) Jak vznikne tavenina? Vede tavenina chloridu sodného elektrický proud? Pokud ano, zdůvodněte.

Vznik:
Vodivost:
Zdůvodnění (pokud je předchozí odpověď ano):
body:

3) Napište vzorce a názvy částic obsažených v tavenině chloridu sodného.

vzorec:	název:
vzorec:	název:
body:	

- 4) **Napište chemické rovnice reakcí, které probíhají na elektrodách při elektrolýze taveniny chloridu sodného. Uveďte, která rovnice představuje oxidaci a která redukci. Nezapomeňte na správné přiřazení dějů na kladnou a zápornou elektrodu a elektrody pojmenujte.**

Rovnice reakce na kladné elektrodě: Zakroužkujte typ reakce na kladné elektrodě: oxidace / redukce Název kladné elektrody:	
Rovnice reakce na záporné elektrodě: Zakroužkujte typ reakce na záporné elektrodě: oxidace / redukce Název záporné elektrody:	
	body:

- 5) **Zapište rovnici a vyčíslte reakce 1–3.**

Reakce 1:	
Reakce 2:	
Reakce 3:	
	body:

- 6) **Uveďte typ chemické vazby (z hlediska polarity) obsažené v níže uvedených látkách.**

Chlorid sodný:	
Molekula chloru:	
Kyselina chlorovodíková:	
	body:

- 7) **Jakou barvu bude mít reakční směs po reakci sodíku s vodou, pokud se do ní přidá roztok acidobazického indikátoru fenolftaleinu?**

	body:
--	--------------

--

Úloha 4 Stopové prvky – zinek**14 bodů**

Zinek se vyskytuje v přírodě, například ve formě minerálu goslaritu s chemickým vzorcem $\text{ZnSO}_4 \cdot 7 \text{H}_2\text{O}$. Tato sloučenina se vyrábí také synteticky reakcí zinku s kyselinou sírovou a následnou krystalizací.

$M(\text{Zn}) = 65,38 \text{ g/mol}$, $M(\text{S}) = 32,07 \text{ g/mol}$, $M(\text{O}) = 16,00 \text{ g/mol}$, $M(\text{H}) = 1,01 \text{ g/mol}$

1) Jaký je chemický název uvedené sloučeniny zinku?

Chemický název:	
	body:

2) Jakou barvu má tato sloučenina?

Barva:	
	body:

3) Jaký je triviální název této sloučeniny?

Název:	
	body:

4) Napište rovnici výroby této sloučeniny. Uvažujte sloučeninu bez krystalové vody. Nezapomeňte na vyčíslení rovnice.

Rovnice:	
	body:

